

**“Her şey değişmeli.  
Böylece hiçbir şey  
değişmeyecek.”**

Giuseppe Tomasi di Lampedusa/  
“Leopar”

Başkan Biden’ın Beyaz Saray’a götürdüğü iki Alman köpeğinden biriyle, 2 yıl önce bir **barınaktan** alınmış *Major*’le çekilmiş fotoğrafını gördüğümde ‘**hazırlığın**’ bir *bütünlük* içinde çok *ince ayrıntılarla* düşünülüğünü derinden hissettim.

Yeni Başkan’ın yüzüne *bir daha çıkmayacak* gibi yapıştırılmış bir *maskeyi* andıran, gülümseme-sırıttıma arası o artık alışmaya başladığımız *standart* ifadesiyle çekilmiş fotoğrafı ve köpek meselesiyle ilgili Trump dönemiyle karşılaştırmalı haber, kuşkusuz Beyaz Saray *pr* ofisinden *servis* edilmişti.

*Amerika*, o konuda da “*geri dönüyordu*”.

*Hazırlığın* diğer ‘*temel öğelerini*’ artık hepimiz az-çok biliyoruz. Teknolojide devrim, bilim devrimi çağı, kadın lider siyasetçiler, LGBT sosyal hareketleri, yeni tip girişimcilik, (biraz utangaçça olsa da) dini inanç ayrımcılığı karşıtlığı, vb.

Bunlar iyi şeyler. Tanıdığım zeki bir iş-insanı, “*tersi söylenemeyecek şeyleri tekrarlamak aptallıktır*” derdi. Bu saydıklarımın o *kategoride* olduğunu söyleyebilirim.

Nitekim onların yüksek *draje* vasfı sayesinde, özellikle *sosyal medya* kullanılarak oluşan *ağlar* üzerinden, sığ ve *copy paste* görüşler paylaşımıyla da olsa, *yaygın bir algı yönetimiyle*, kimi çevrelerde neredeyse *militanca bir destek* ve kimi çevrelerde ise *iyi niyetli bir beklenti* yaratmak mümkün olabildi.

Ama bunlar birer ‘**araç**’.

Sorun, peki ‘**amaç**’ nedir sorusunda.

Bu soru öylesine kritik ki, onu sorgulamanız hâlinde, bir *görüŖ ayrılığını* geçerek, yakın bildiklerinizde bile size karşı büyük bir öfke hatta nefret yaratabiliyor.

Neden?

Kanımca çöktüğü apaçık kapitalist sistem kendine öylesine bir yeni (battığı yerden çıkmaya çabalama) yol çizdi ki, bu yolla değişmesinin, giderek insanlık için iyileşmesinin mümkün olduğu inancı için çizilmiş büyük resimde bir çentik açılmasına bile *tahammül* yok.

*Her şey değişecek, böylece hiçbir şey değişmeyecek. O yol bu çünkü.*

Yani, *kapitalizm gene sürecek, çünkü kapitalizmin özünün* değişebileceği *eşyanın tabiatına* aykırı.

Onu başka *drajeli vaatlerle* yeniden **pazarlama girişimini** yakın tarihte bir kez daha yaşadık hepimiz.

1990 yılında Şikago Üniversitesi rektörünün yeni öğrenciler için yaptığı feci bir konuşmayı orada, doğum yerinde dinlerken, *neo-liberalizmin* korkunç bir şey olduğunu iliklerimde duymuştum. O da *kapitalizmin yeni biçimine* öğrencilerinde *inanç* peşindeydi. Onu başka bir kelimeyle nitelemem gerekirse, *haince* derim. Sonunda *insanlığı getirdiği insanlık dışı adaletsiz yer* belli. Şimdi ondan vazgeçmeleri söz konusu bile olamayacak, onu ayakta tutmaya *mecbur* birileri onu bir kez daha *kurtarıcı* olarak sunmanın peşinde:

*"America is back!"*

Sloganların dilinden anlayan biri olarak söylüyorum, bu şu demek: *"Her şey değişmeli. Böylece hiçbir şey değişmeyecek."*

Şükür, hayatta iyi şeyler de var.

Bunları kafamda evirip çevirdiğim saatlerde, dostum psikiyatri hekimi Muzaffer Uyar'dan bir mektup (mail) geldi. *"Gece uykum bölündü, kalktım yazdım, sana done çıkar belki"* diyordu.

İşte o yazı.

Geçenlerde cumhuriyetçi, dolayısıyla *anti neoliberal* görüşleri ile de öne çıkmış değerli bir köşe yazarı ve yazarımızın (Nihat Genç) bir köşe yazısını okudum. Yazıda, ülkedeki artan yolsuzluk, ahlaki vicdani çöküş, antidemokratik uygulamalar üzerinden Türkiye Cumhuriyeti'nin emperyalistlerce çökertilmesine dair bir tez vardı.

Yazara göre, ülkedeki bazı akıl ve güç odakları bu durumun açıkça farkında olmakla birlikte aralarında bir *suskunluk kontratı* yapmışçasına bilinçli bir suskunluk içerisinde idiler.

Değerli yazar, Visconti'nin çok önemli filmi "*Leopar*" dan alıntılar yapmış; ve 1850'lerde İtalya'nın yeni cumhuriyetçi birliğine ve bağımsız tekliğine gidiş sürecinde *soyluların bu sürece iki yüzlü tepkisi* ile bizdeki (bir bakış cephesinden, bir tür *aristokrasi* sayılabilecek) bazı *loca, lobi ya da düşünce grupları* gibi *akıl-güç odaklarının cumhuriyetin bu yıkılışı karşısındaki sessizliği* arasında bir bağdaşım kurmuştu.

Onları cumhuriyeti savunmaya davet ediyordu...

Oysa ülkede o kadar *paradigma* (özellikle *fikir demiyorum*) karşıtlıkları var ki, bunlardan, *cumhuriyetçiler* ile onlardan ayrılmış *sol liberaller* arasındaki **paradigmalar karşıt ikilik** konularından biri de şu mesela: Cumhuriyetçilere göre, cumhuriyet çoktan kurulmuş ve artık hasım olan iç ve dış güçlerce yıkılmaya çalışılmaktadır.

Öte yandan bu paradigmaya karşı bazı liberal aydınlar göre, cumhuriyet henüz kuruluşunu tamamlamamış ve ikinci, üçüncü cumhuriyet gibi dönüşüm aşamalarına muhtaçtır.

Ve yine cumhuriyetçilere karşı, bu *yeni liberaller*, **emperyalist etkiyi** fazla vurgulamaz ve onu zaten var olan '*doğal bir çevre*' gibi tanımlarlar.

Aynı paradigma, gene *ulusalcılar* ile *islamcı -osmanlıcılar* arasında başka bir *yüzle* devam eder.

"Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı'dan ayrı, farklı bir devlettir" ile ona karşı "Osmanlı'nın sapmış bir devamıdır" tartışması olarak.

Ya da, sık sık küllenen ve tekrar alevlenen *laisizm/sekülerizm* terimleri etrafındaki *paradigmatal ikilikler* üzerinden...

Bu aralarda ise, yine ulus olarak başka bir *paradigmatal çekıştirmenin* de içindeyiz:

*Neoliberal özgürlükçü/Amerikancı* bir tarafta mı olacağız, *devletçi milliyetçi statükocu ve hafif faşist* kıvamda mı olacağız?

(Geçenlerde bir dizi üzerinden, ki adı unutuldu bile, bu iki *karşıt kesimin uzlaşvıreceğı umudu* da oluşvıvermiş gibi oldu bir anda.)

Bu *yeni taraflaşma düzleminde*, *eski liberallerin bir kısmı 'devletçiyeye'* dönüşerek; bazı *eski cumhuriyetçiler* ise iktidarı devlet adına *'kutsallaştırarak'* yeni düzlemsel pozisyonlarını almıştı.

Gerçi yeni pozisyonlarında da, ne liberallerin Atatürk'ün kurduğı cumhuriyete dış bilemeleri, ne de cumhuriyetçilerin 'dindarlara ' dış bilemeleri geçti, denilemez.

Yazıyı okurken, taraf değıştirmemiş *kendileri gibi kalan* cumhuriyetçilere, yazarın nezdinde sormak istediğim bir soru oluştu zihnimde: "Tarif ettiğiniz bu **dekadans**, yani bu yolsuzluk, bu vicdansızlık ve bu *şehveti- hırs*, Cumhuriyet'in başka dönemlerinde de yok muydu?" Bu soruya, "Bütün bunlar 50'lerden ya da 80'lerden sonra emperyalizm etkisiyle ortaya çıktı" benzeri cevapları çok kabul edilir bulmadığımı belirtmeliyim.

Galiba hepimizin bir durup da kendimize sormadığımız asıl soru şu: "Aslında biz neyiz?"

Kanımca. bu soruyu kendimize doğru dürüst sormadan, sürekli kendimiz hakkında paradigmatlar üzerinden *'tanımlamalar'* üretiyoruz. Bu ne halkın, (birkaç düşünce insanımız, yazarımız hariç) ne entelektüel sağ veya sol çevrelerin, ne de dindarların kendine gereğince sormadığı ve gerçekçi öz *cevaplar* aramadığı bir soru ne yazık ki.

Ya da belki de, bugün *beyhude* bir soru...

Biz de köşe yazarımızın yolunu izleyelim ve filmde devam edelim.

Filmde geçen ve baş karakterleri olan prens ve yeğenin zekice göz kırparak birbirilerine *bir parola* gibi karşılıklı *tevdi ettiği* bir sözü, geçmiş günlerde değerli dostum Bülent Korman hatırlatmıştı bana:  
“Değişmemek için değişmeliyiz.”

Ben de onun sayesinde tekrar hatırladım ki, film deki (haliyle romandaki) bu ‘*ikili*’den *genç yeğen* **değişimin rüzgarına** kapılmışken, *yaşlı prens* ise bir yandan yeğenine yol açıyor, bir yandan da Sicilya’da *neyin* değişmeyeceğini *bildiğini* düşünüyordu.

Bence, yazının başında ‘*eski ve yeni rejimlerdeki yolsuzluklar ve ahlaksızlıklardan*’ bahsetmişken, bu konuyu da yine “*Leopar*” üzerinden de sürdürebiliriz.

Filmin başlarında, aristokrat prensin himayesindeki bir *peder*’le sohbetlerinde, *peder*’in ‘*cizvit ahlakılığı*’ ile prensin ‘*aristokrat ahlaksızlığı*’nı **rasyonelleştirme** abasını ve **kibrin arkasına gizleme** tavrını sergileyen diyaloglara şahit oluruz.

*Peder*, bir tür samimiyetle, ‘cumhuriyete’ karşı ‘aristokrasiyi’ desteklerken: aristokrat prens ise, yeni gelişen İtalyan Cumhuriyeti’ni -en azından *pragmatik olarak*- destekleyecektir.

Çünkü ona göre değişime uymamak aptallıktır... Ama bunu bir yandan da *değişmeyerek* yapacaktır tabii.

Çünkü o da hepimiz gibi çok zeki ve saftır!

Bu arada, ‘yeni değişimler içinde yeni belirginleşmeye başlayan bir karakter’ daha vardır.

*Yarı burjuva-yarı toprak ağası* Don Calogero.

O da yeni ‘*liberal-kralcı ve cumhuriyetçi*’ hkmeti de arkasına alıp, soylu aristokratlar karşısında ezikliğinden artık sıyrılıp, onlara kendini göstermeye çalışmaktadır.

Onun hem seçim yolsuzluğu yapması, hem de 'kızı-karısı' ile gizli ilişkisine dair uyarılar, bize büyük yönetmen tarafından *imalar* ile başarıyla gönderilir.

*Cahil cesareti ve aç gözlülüğü* ise daha açıkça anlatılır.

Prens, cumhuriyetçilerle gelecekteki ilişkisini yeğeni üzerinden de kurgulama çabası içinde, onu bu çok zengin Don Calogero'nun güzel kızıyla evlendirmeyi uygun görür.

Filmde '*yaşlı prens*' ve '*genç yeğeni*' öykününün temel iki karakterleridir. Ama giderek oyunlarına yeni gelişen sınıfın ikilisi, Don Calogero ve kızı da dahil olmaya başlar.

Ve filmin efsanevi balo sahnesinde, bir enstantanede, yaşlı prens ile müstakbel güzel gelin arasında garip bir yakınlaşma yaşanır. Prens genç kadından tuhaf belki masum bir *ensest* kokusu algılar. Kendi de asla aşağı kalmayacak ahlaksızlığı ile bunun üstüne gider ama bu kez genç kızın açıklığı ve cüretkarlığı karşısında şaşkınlaşır. Genç kız, onun simgeselliğinde '*yükselen yeni sınıf*', aristokratların kibirlerinin arkasına gizleyip zekice meziyete çevirebildikleri ahlaksızlıklarını, *cahilce* ve gizlenmemiş bir *cüretkarlıkla* '*yeni ve çarpıcı bir güce*' çevirip -sanki- o an prensin yüzüne vurmuştur.

Bu yeni genç sınıf bize de tanıdık gelmiyor mu?

Damat adayı yeğen de, bu sahneyi önce şaşkın ama sonra umursamazlığa dönüşen bakışlarla izler.

Ve sonra yaşlı prens -belki de- kendisinin gene de bir ahlakı olduğunu düşünür.

Filme biraz ara verip, yukardaki sorumuzu tekrar soralım:

Biz de eğer, '*değişimlerimiz içinde değişmeyenimiz nedir?*' diye sorsak, ya da '*eski ile aynılığımız nedir ki*' diyelim; ve bunun ille de bir '*değer*' olması da gerekmemekte, acaba bulabileceğimiz '*ortak bir cevap*' olabilir mi?

Filmin son sahnesinde buna belki de bir cevap var.

Prens, uzun balo sahnesinde ölümü hissedencesine sarsılmış ve yorgun adımlarla dışarı çıkar.

Sonra sessizlikte o Sicilya kasabasının karanlık ama yıldızlı gecenin altındaki *brutal manzarası* önünde diz çöker ve onu kutsar.

Belki de fark ettiği şudur.

*Değişmeyen* aslında Sicilya'dır.

O izlediğimiz kişiliklerdeki tüm değişimleri, aslında kendisi değişmemek için yapıyordur.

Ne İtalyan Birliği umurundadır ne de insanların ne yaptığı.

Bizdeki film ise henüz bitmedi. Ama senaryo aslında eski ve aynı.

Muzaffer Uyar

Bu dostça birbirini karşılıklı düşündürme üzerine kurulu *mektubu* okuyunca, o roman üzerine vaktiyle yazdığım kısa bir bölümü hatırladım ve bu yazıya eklemek istedim.

*Kendimle konuşmalar V*

*Bankeçeye uzandım üzerime pikeyi alıp, aklım hâlâ Leopar'daydı.*

*Lampedusa ömrünün sonuna doğru yazmış o romanı: Leopar da bir "geç" yapıt yani. Basıldığını görmeden de ölmüş soylu yazarı.*

*Ne tuhaf, "geç dönem" üzerine onca kafa yoran Edward Said de görmemiş yayımlandığını, o konuyla ilgili yazılarının. Onun "geç dönem" eseri de 'geç' kalmış.*

*Kalkıp, pasarellanın ışığını açtım dayanamayıp. Said'in kitabından şu bölümü bir daha okumak için:*

*"Kim bilir kaç Müslüman imam, Kral Ruggero'nun kaç şövalyesi, kaç İsveçli yazarı, kaç Anjou'lu baron, kaç Katolik, kaç İspanyol yönetici, Kral III: Şarl'ın kaç reformcu görevlisi ve kim bilir kimler bu delice sevdaya ("Sicilya'yı değiştirmek") düşmüşlerdi? Ama bütün bu yakarıslara kulak asmayan Sicilya salt uyumak istemiştir."*

*Malarme'nin ürpertici sözcükleri, kim bilir hangi kıvrımından belleğin çıkıverdi birden, elbette nedensiz değil:*

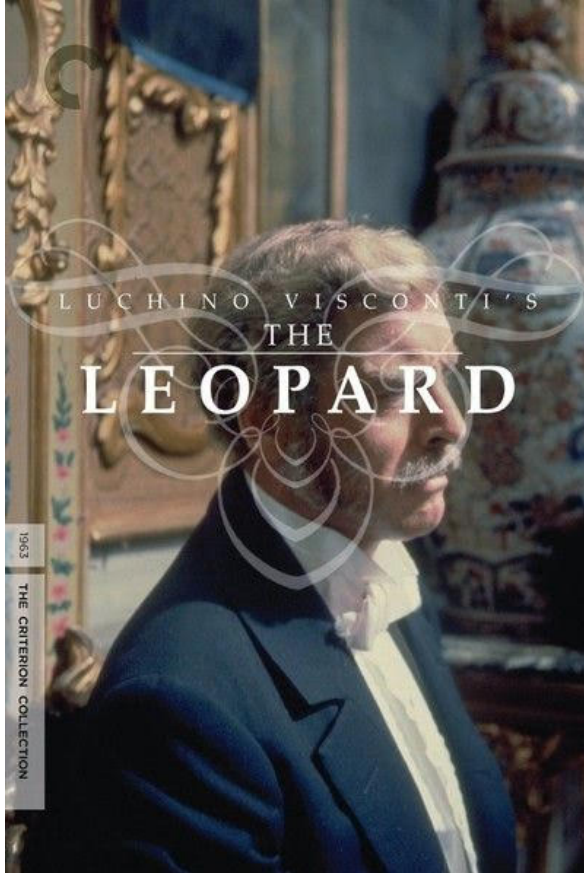
*"Bir kitap ne başlar, ne biter; olsa olsa öyle görünür" demişti.*

*21 Temmuz 2008, geceyarısı - Karacasöğüt*

*Bülent Korman*

*"Denize Yazılmış Satırlar"*

Şubat 2021



Giuseppe Tomasi Di Lampedusa

LEOPAR



İtalyanca aslından  
çeviren  
SEMIN SAYIT



